HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

שהרי עשה בה ספק זונה כזונה תרומה נמי לא תיבעי קרא שהרי עשה בה ספק זונה כזונה אלא לר' עקיבא ארבעה קראי כתיבי חד לבעל וחד לבועל וחד לכהונה וחד לתרומה ורבי ישמעאל תלתא קראי כתיבי חד לבעל וחד לבועל וחד לתרומה וכהונה אתיא בקל וחומר ורבי ישמעאל ממאי דאיצטריך קרא לתרומה וכהונה אתיא בקל וחומר דילמא כי אצטריך לכהונה ותרומה שריא אמר לך מסתברא דומיא דבעל ובועל מה בעל ובועל מחיים אף תרומה נמי מחיים לאפוקי כהונה דלאחר מיתה ור"ע דומיא דבעל ובועל לית ליה ואי נמי אית ליה [א]מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא אמר רב גידל אמר רב דבר שיש בו דעת לישאל ואין בו דעת לישאל מהאי קרא נפקא [1]והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל ודאי טמא הוא דלא יאכל הא ספק טמא וספק טהור יאכל אימא סיפא [1]והבשר כל טהור יאכל בשר ודאי טהור הוא דיאכל בשר הא ספק טמא וספק טהור לא יאכל אלא לאו שמע מינה כאן שיש בו דעת לישאל כאן שאין בו דעת לישאל ואיצטריך דרב גידל אמר רב ואיצטריך למיגמר מסוטה דאי מדרב הוה אמינא בין ברשות היחיד ובין ברשות הרבים איצטריך למיגמר מסוטה ואי מסוטה הוה אמינא עד דאיכא דעת נוגע ומגיע צריכא: בו ביום דרש רבי עקיבא וכל כלי חרש כו': ומאחר דאין לו למה טמא אמר רב יהודה אמר רב מן התורה אין לו מדין קל וחומר יש לו ומה טבול יום שמותר בחולין פוסל בתרומה ככר שני שפסול בחולין אינו דין [א]שיעשה שלישי בתרומה איכא למיפרך מה לטבול יום שכן אב הטומאה תיתי

מטבול

אי הכי לתרומה נמי לא תיבעי קרא. ונילף מההוא טעמא גופיה שהרי עשה הכתוב בסוטה ספק זונה כודאי זונה ובתרומה הא ידעינן דזונה אסורה דכתיב (ויקרא כב) כי תהיה לאיש זר כי תבעל לזר אללה היא בתרומת הקדשים לא תאכל ואין לך פסול גדול מזה כשהיא אשת איש ונבעלה לאחר ולר' עקיבא מהאי קרא נפקא לן ביבמות (ד' סח.) כל הפסולים דפסלי והנך נמי דלא תפסי בהו קידושין דכיון דלר' עקיבא אין קידושין תופסין בשום פסול לא משמע ליה כי תהיה לשון הויה אלא כי תבעל: **אלא לרבי עקיבא ארבעה קראי כתיבי.** יתירי ב' נטמאה וחד ונטמאה ורבי עקיבא דריש וו"י הרי ארבעה: **וכהונה אתיא מקל וחומר.** ולא דריש וו"י. ופרכינן לר' ישמעאל כיון דלא דריש וו"י ממאי דקרא לתרומה מדריש וכהונה אתיא בקל וחומר ואתו כולהו דילמא קרא לכהונה אתא דכיון דלא כתיב תרומה בהדיא הוה אמינא תרומה לא אתרבאי לאיסורא אלא כהונה הוא דאתרבאי דחמירא מיניה ותרומה שריא: **אמר לך מסתברא.** דקרא תרומה רבי דומיא דתרין נטמאה דרבי בהן בעל ובועל דמחיים דבעל קמיתסרא להו כגון אם יגרשנה אסורה לבועל הילכך מקרא שלישי נמי למידי דמיתסר ביה מחיים (א) לבעל אתי והיינו תרומה (ב) ולמעוטי כהונה שאין פסוק זה בא לאוסרה אלא לאחר מיתה דמחיים הא אסירא וקיימא דהא מגרש לה והויא לה גרושה ואסורה לכהונה: **ורבי עקיבא.** דמצריך קרא לכהונה דומיא דבעל ובועל לית ליה ואי לא כתיב קרא יתירא לא הוה מרבינן אלא כהונה דחמירא דכל חד וחד קרא באנפי נפשיה הוא ולא אמרינן הא לא מרבי אלא דומיא דהנך: **ואי נמי אית ליה.** ומיתוקם קרא לתרומה אפילו הכי אתא וי"ו יתירא לכהונה ואע"ג דאיכא למילפה בקל וחומר טרח וכתב לה קרא: **אלא לאו שמע מינה.** הבשר אשר יגע לדבר שאין בו דעת לישאל הוא דבשר הוי נוגע הילכך ספקו טהור וכל טהור יאכל בשר דאיירי בטומאת הגוף דיש בו דעת לישאל בההוא קאמר לך ספיקו טמא: **דעת נוגע ומגיע.** במטמא ונטמא כי סוטה דיש בה דעת ויש דעת בבועל המטמאה. קמשמע לן דרב גידל דנפקא מכל טהור הא ספק לא יאכל כיון דיש בו דעת בזה שנטמא אבל במטמא לא בעינן דעת: **ומאחר דאין לו.** מקרא מן התורה למה הוא טמא בתרומה לרבי יוחנן (ב) דקאמר עתיד דור אחר לטהרו אבל הוא היה מטמאו: **ומה טבול יום.** שלא העריב שמשו: **שמותר בחולין.** כדאמרינן ביבמות בהערל (דף עד:) תלתא קראי כתיבי טבל ועלה (ג) מותר לחולין ולמעשר העריב שמשו אוכל בתרומה הביא כפרתו בטומאה שהיא בת קרבן מותר בקדשים: **ככר שני שפסול בחולין.** דכתיב (ויקרא יא) כל אשר בתוכו יטמא חולין ותרומה וקדשים במשמע דין הוא שיעשה שלישי בתרומה. ודיו ליכא למימר דאם כן בטל ליה קל וחומר דהא שני בתרומה מקרא משמע כי חולין וקיימא לן (בב"ק דף כה.) דהיכא דמיפרך קל וחומר לא אמרינן דיו: **שכן אב הטומאה.** כגון טמא מת או זב או מצורע שהן בטומאתן אבות:

מטבול

שכן עשה בה ספק זונה כזונה. תימה אמאי לא אמר כיון דטמאה הכתוב מספק מהיכא תיתי דמותרת בתרומה ולכהונה ויש לומר אי לאו קראי איכא למימר דלא טמאה אלא לענין בעלה דאיכא ספק חייבי מיתות בית דין על ידו אבל לענין תרומה וכהונה הוה אמינא אוקי איתתא אחזקה אבל בירושלמי דפרק קמא מתוך קושיא זו דריש חד מהני תלתא קראי ליבם והכי איתא התם תני ר' מאיר אומר שלש טומאות אמורות בפרשה אחד לבעל ואחד לבועל ואחד לתרומה מצינו אשה שהיא אסורה לביתה ומותרת לאכול בתרומה למה לא אילו בת כהן שנישאת לישראל ונאנסה שמא אינה מותרת לביתה ואסורה לאכול בתרומה לא מצינו אשה שהיא אסורה לביתה ומותרת לאכול בתרומה אמר ר' אבין הכין איתאמרת אחת לבעל ואחת לבועל ואחת ליבם אמר ר' יוסי מתניתא אמרה כן ואם מת חולצת ולא מתייבמת: **חד לתרומה וחד לכהונה.** אין להקשות וכי ספק חמור מן ודאי דאילו ודאי זינתה מותרת בתרומה ולכהונה דהא בפ' אלמנה ביבמות (דף סח.) מרבינן מובת כהן כי תהיה לאיש זר כיון שנבעלה לפסול לה שזר אלא פסלה ומרבינן גר עמוני ומואבי וכו' וקא פריך התם אימא חייבי כריתות נמי פירוש אינהו נמי הוו בכלל נבעלה לפסול לה ומאי שנא דלא תני להו לעיל ומשני כי תהיה כתיב דוקא בני הויה לאפוקי חייבי כריתות דלאו בני הויה נינהו אלמא דחייבי כריתות לא מפסלי בביאתן ואשת איש איהי נמי מחייבי כריתות ואם כן מספקא אמאי מיפסלי ורש"י שיבש שם אותה הגירסא וזה לשונו אימר נבעלה לפסול לה חייבי כריתות אבל חייבי לאוין כיון דתפסי להו בה קידושין לא פסלי לה וכותי ונתין וממזר דפסלי מנלן הנך דלאית בהו הויה מדאפקה להך ביאה בלשון הויה שמע מינה בהנך דתפסי בה קדושין משתעי קרא ואפ"ה פסלי ולאפוקי חייבי כריתות לא גרסינן אי הכי כותי ועבד וכו' והוא הדין דהוה מצי למימר חייבי כריתות לא מפסלי אלא משום דאיירי בהו לעיל דקתני כותי והיינו עובד כוכבים ובמתניתין תנן העבד פוסל משום ביאה ומשני פסלי מדרבי יוחנן כו' ואית דמפרשי ואימא נבעלה לפסול לה חייבי כריתות נמי וכו' וקשיא לי בגוה טובא חדא דתנן בפרק ארבעה אחין (שם דף לג:) אם היו כהנות נפסלו מן התרומה בבעילת אשת איש ועוד קל וחומר חייבי לאוין פסלי חייבי כריתות לא פסלי ועוד הא אמר בעשרה יוחסין (קדושין דף עז:) כהן הבא על אחותו זונה משוי לה וכיון דזונה משוי לה בעילתה פוסלתה דתניא לויה שנשבית או שנבעלה בעילת זנות נותנין לה מעשר ואוכלת לויה אין אבל תרומה לכהנת לא (ז):

שלישי

יא א מיי' פי"א מהל' אבות הטומאה הל"ג:

א) [פסחים יח: וש"נ], ב) ולא למעוטי כהונה שאין פסוק זה כו'. רש"ל, ג) [וע"ש ברש"י שהאריך עוד בזה],

תורה אור השלם

1. וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טָמֵא לֹא יֵאָכֵל בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף וְהַבָּשָׂר כָּל טָהוֹר יֹאכַל בָּשָׂר: ויקרא ז יט

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אמר לך וכו' מחיים דבעל אתי: (ב) ד"ה ומאחר וכו' לר' יוחנן פריך דקאמר: (ג) ד"ה שמותר בחולין וכו' ועלה אוכל בחולין ובמעשר:

תוספות שאנץ

תרומה נמי לא תיבעי לך שהרי עשה בה ספק זונה כזונה. משמע מהכ' דזונה אסורה בתרומה וה"נ משמע ביבמות פ' ד' אחין גבי שני אחין שקידשו ב' נשים ובשעת כניסה לחופה החליפו נשותיהן זה לזה וקאמר בגמ' אם היו כהנות נשואות לישראל נפסלות בתרומ' דבי נשא אלמא משמע דזונה אסורה לאכול בתרומה וכן משמע בפ' החולץ גבי הכל מודים הבא על חייבי כריתות שבנה פגום וקאמר בסמוך וכי תימא איכא למפרך מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת ה"נ (לימא) [כלומר] גבי בא על חייבי כריתות דמתחללת דכיון דנבעלה עשאה זונה משמע דהויא דומיא דאלמנה שמתחללת ואסורה לכהונה ה"נ זונה אסורה בתרומה וה"נ משמע בפ' האשה רבה דאמר התם לויה שנשבית או שנבעלה בעילת זנות נותנין לה מעשר ואוכלת משמע הא לתרומה לא. וא"ת ומהיכא נפקא לן דזונה אסורה בתרומה דלא אשכחן (בתרומ') [בקרא] אלא איסור כהונה. וי"ל דנפקא לן מדכתיב ובת כהן כי תהיה לאיש זר ודרשי' פ' אלמנה לכהן גדול כיון שנבעלה לפסול בה פסולה מן התרומה כיון שנבעלה לזר אצלה ואין לך פסול גדול מזה כשהיא אשת איש ונבעלה לאחר (ל"ה. אלא) ולר"ע דס"ל דאין קידו' תופסין בחייבי לאוין בשום פסול לא משמע ליה כי תהיה לשון הויה אלא כי תבעל. [ל"ה] (ג' קראי כתיבי): מה בעל ובועל מחיים. פ"ה דמחיים דבעל קא מתסר להו כגון שאם יגרשנה אסורה לבועל. הלכך מקרא ג' [נמי] למידי דמתסר ביה מחיים דבעל אתי והיינו תרומה למעוטי כהונ' שאין פסוק זה בא לאסרה אלא לאחר מיתה דמחיים הוה ליה אסירא וקיימא דאי מגרשה הויא גרושה ואסורה לכהונה. ל"ה: ודאי טמא הוא דלא יאכל הא ספק טמא ספק טהור יאכל. וליכא למימר ודאי טמא הוא דאיכא לאו הא ספק טמא ליכא לאו כי אם עשה דהא יש לנו לומר דכיון דמספקי' ליה מאיסורא אוקימנא אהיתירא: ה"א עד דאיכא דעת נוגע ומגיע. במיטמא ומטמא כסוטה דיש בה דעת ויש נמי דעת בבועל המטמא קמ"ל דרב גידל: ומאחר דאין לו. מקרא מן התורה למה הוא טמא בתרומה לרבי יוחנן דאמר עתיד דור אחר לטהרו אבל הוא היה מטמא. ל"ה: ומה טבול יום שמותר בחולין. כדאמר בהערל ג' קראי כתיבי טבל ועלה (א) לחולין דכתיב כל אשר בתוכו יטמא חולין ותרומה וקדשים [במשמע] דין הוא שיעשה ג' בתרומה ודיו ליכא למימר דאין ג' פוסל בו דא"כ מפרי' ק"ו והיכא דמפרי' ק"ו ל"א דיו. כל"ה. וא"ת תינח לרבנן אבל לר' טרפון דאית ליה דיו אפי' מפרי' ק"ו מאי איכא למימר. וי"ל דר' טרפון סבירא ליה כר' עקיבא דאמר ג' לחולין מן התורה וה"ה לתרומה ורביעי לקדש מדכתיב והבשר אשר יגע בכל טמא. עי"ל היכא א"ר טרפון דאמרי' דיו [אף] דמפרי' ק"ו היכא דאשמעי' הק"ו חידוש אבל האי ק"ו דלא [אתי] אלא לגלויי מדרש הפסוק דאשמעי' מה שידעי' מקרא לא אמרי' דיו. תיתי מטבול יום דשרץ. אדם שנגע [בשרץ] ראשון לטומאה הוא ולא אב [הטומאה] וכי טבל הותר לחולין ואסור לתרומה ואפי' לנגיעה דכתיב נמי הערב שמש בכלים במים יובא וטהר והאי לנגיעה הוא להשתמש בו תרומה ואשמעי' דכלי טבול יום פסיל ליה. ל"ה. מה לטבול יום דשרץ שכן נעשה במינו אב הטומאה אם היה נוגע כלי זה או אדם זה במת נעשה אב הטומאה (ב) אפי' על ידי מת דכתיב כל אשר יגע בו (הזב) [הטמא] יטמא ומהכא נ"ל טמא מת דמטמא אדם וכלים וע"כ בט"מ שי"ל טהרה במקוה [כתיב] דהא כתיב לעיל מיניה והזה הטהור על הטמא וחטאו ורחץ במים דבר שיש לו טהרה נעשה אב הטומאה על ידי מגע המת יצאו אוכלין ומשקין וכלי חרס דאין להם טהרה במקוה ואין נעשה במינם אב הטומאה וא"ת בהאי ככר נמי מצינו במינו אב הטומאה בכופת שאור כדאמר בפ' העור והרוטב כופת שאור שיחדה לישיבה טמא טומאת אוכלין אלמא יש במינו של ככר אב הטומאה דהא י"ל טומאת מדרס. וי"ל דשאני [התם] דכששימש [מעשה] עץ שימש אבל מ"מ לא מצינו במינו של ככר אב הטומאה. אבל ק' דאמרי' בפ' א"ר עקיבא דכלי חרס שאין לו טהרה במקוה אינו מטמא מדרס כדאיתא במסקנא התם וא"כ בכופת שאור שיחדו לישיבה למה מטמא מדרס כיון (ג) שאינו

תוס' שאנץ (המשך)

במינו טהרה במקוה אין במינו אב הטומאה דכל דבר שאין לו טהרה במקוה אינו נעשה אב הטומאה וא"כ היכי מטמא מדרס א"כ צ"ל ע"כ שכלי עץ מינו הוא לפי ששניהן גידולי קרקע וא"כ למה [לא] יחשוב [נמי] מין ככר כיון שיש במינו של גידולי קרקע וא"כ מצינו בככר דעושה אב הטומאה. וי"ל דמ"מ כיון שלא מצינו מין ככר שהוא אוכל שיש במינו אב הטומאה לא חשיב ליה מינו. א"נ י"ל דיכול לומר דכופת שאור וכלי עץ שניהם דומין זה לזה שאינם ראויין לאכול ועוד דשניהם גידולי קרקע אבל ככר נהי דהוי גידולי קרקע מ"מ ראוי הוא לאכול משא"כ בכופת שאור א"כ לא מצינו שמינו של ככר [יהיה] אב הטומאה: טבול יום יוכיח שאין כלי שטף הראוי לטבילה מטמא מאוירו וקא פסיל תרומה. ל"ה. הצד השוה שבהן שמטמאין ופוסלין בתרומה כ"ש ככר שני שפסול בחולין שיפסול. ה"ג רש"י ופי' הצד השוה צריך למצוא חומרא שוה לתלות בו טעם פסול תרומה ומהו הצד השוה שבהן טבול יום איקרי טמא דכתיב ובא השמש וטהר מכלל דעד השתא טמא ורת"ם [כתב] דילפי' ליה דאיקרי טמא מחילול חלול. כדאמר פ' הנשרפין. ופ"ה וכלי חרס איקרי טמא דכתיב תנור וכירים יותץ טמאים הם וכ"ש דככר שני (ד) שפסול בחולין שהוא טמא ואסור בחולין שיפסול בתרומה. פ"ה דה"ג אבל בכל הספרים כתיב הצד השוה שבהן שמותרין בחולין ופוסלין בתרומה ולהאי לישנא אין אדם יכול לפ' איזהו כלי חרס שמותר בחולין ופוסל בתרומה. ובדוחק גדול י"ל כלי חרס המוקף צמיד פתיל שמציל על החולין שבתוכו ואינו מציל בתרומה. והרבה געגועין ותשובות ובטול שיטת התלמוד יש בדבר. חדא דלא אשכחן דכלי חרס המוקף צמיד פתיל דאינו מציל בתרומה דבמסכת חגיגה אמרי' אין חטאת ניצלת בצמיד פתיל אבל תרומה לא תני בה. ועוד אפי' אמרי' דאינו מציל אין זה פסול בתרומה דהא לא פסיל מידי אלא דאינו מגין ומאליה היא נטמאת מאהל המת ומאי קאמר ופוסלין בתרומה. ועוד כל הצד השוה שבתלמוד שבא ללמוד חומר צריך שיהא הצד השוה חמור וזה הוי קל דקאמר הצד השוה שבהן שמותרין בחולין ואין שיטה זו בכל התלמוד לכ"נ דגרסי' הצד השוה שבהן שטמאין. וללשון שפי' דגרס שמטמאין אל תשיבנו מהא דאמרי' כלי חרס יוכיח שאין זה הוכחה דכלי חרס אינו טהור בחולין והיה לו להביא הוכחה מדבר הדומה לטבול יום שאע"פ שטהור בחולין פסול בתרומה שאין זו תשובה דאין צריך הוכחה אלא לסתור תשובתו שתולה טעם החמור דפסול תרומה מפני שהוא אב הטומאה וקא מהדר ליה כלי חרס יוכיח שאין בו חומר זה ופוסל וכן שיטת רוב הדינין כי ההיא דפ' כל הבשר דאמר מנין לבשר בחלב שאסור בהנאה אמרת ק"ו ומה ערלה שלא נעבדה בה עברה אסור בהנאה בשר בחלב שנעבדה בה עברה בבישול אינו דין שאסור בהנאה מה לערלה שכן לא היתה לה שעת הכושר חמץ בפסח יוכיחו מה לחמץ בפסח שכן כרת כלאי הכרם יוכיחו והא כלאי הכרם דנעבדה בהן עבירה בזריעה וחמץ בפסח נמי עבר בבל יראה ולא דמי לערלה בקולא דידה וקא הויא הוכחה ע"כ ל"ה. ורבינו משולם (ה) רוצה לישב גרס' הספרים מה להצד השוה שבהן שמותרין בחולין אפי' קודם הערב השמש ופסולין בתרומה עד הערב השמש ומיירי שנשברו ולא שנשברו לגמרי לפירורין דקין שאינן ראויין לשום כלי בעולם דחשובין כעפר ואין צריכין הערב שמש אלא שנשברו ועדיין ראוין הם לכלי אחר כדי שיעורו כגון בגד שנקרע רובו ושייר בו כדי מעפורת או כלי חרס שניקב כדי מוציא משקה שטהור מלטמא (ו) ומ"מ צריך הערב שמש לתרומה וסייעתא לזה מברייתא [דתו"כ] דתניא ואותו תשבורו יכול ישברנו ודיו ת"ל וכל כלי חרס. וה"פ נאמר בפ' של מעלה הערב שמש וסמיך ליה וכל כלי חרס וא"ו מוסיף על ענין ראשון (ז) (וה"ק) וכל כלי חרס אשר יגע בו הזב ישבר יכול ישברנו ודיו בכך ת"ל וכל כלי חרס ולמעלה כתיב הערב השמש לימד על כלי חרס שטעון הערב השמש והוא שנשבר כמו שפירשנו ומותבי' אשמעתין מההיא דאמר במסכת שבת בחזרת כלי מתכות לטומאתן רבא אמר גזירה שמא יאמרו טבילה בת יומא עולה. אלמא כשנטמאו ונשברו מיד טהרו בלא הערב השמש אי לאו גזירה והכא אמרי' דטעון הערב שמש. וי"ל דהתם יש סברא לומר דכשנשברו וחזר וריתכן דודאי טהורין [מיד] לפי שעשוין כלים חדשים ופנים חדשות באו לכאן כדאמר בסנדל שנפסקה אחת מאזניו (ח). וה"נ הוי ככלי שנוצר עתה מחדש ולכך יש לנו לומר דטהורין אי לאו טעמא דשמא יאמרו אבל ודאי אם נשברה ולא חזר וריתכן [הרי הם עדיין בתורת ברייתן] דצריך הערב השמש ואי קשיא לך מההיא דחולין טלית טבולת יום שהתחיל לקורעה כיון שנקרעה רובה טהורה דכיון דלא חס עלה ואטבלה אלמא לקריעה

א) נ"ל אוכל בחולין ובמעשר. ככר שני שפסול לחולין דכתיב כו'. ב) נ"ל תאמר באוכל שאינו נעשה אב הטומאה אפי' כו'. ג) נ"ל שאין לו טהרה במקוה אינו מטמא טומאת מדרס וע"כ נ"ל משום דכלי עץ מינו הוא לפי ששניהם גידולי קרקע [וכל שיש במינו טהרה במקוה מטמא מדרס וכמו דאמרינן שם גבי מפץ ע"ש] וא"כ למה לא יחשוב נמי מין ככר כיון דשניהם גידולי קרקע כו'. ד) נ"ל דפסיל טפי מטבול יום שהוא כו'. ה) כ"ז הובא בשלטי הגבורים על הגהות מרדכי שבת פ' כירה מש"ה. ו) גסטרא ממה שהיה הואיל וכלי הוא לענין אחר כדאמר חמש מדות בכלי חרס אע"פ שנקב טהור למפרע מ"מ כו'. כצ"ל וכ"ה שם. ז) לימד על הנשבר שטעון הערב שמש והרי הוא אומר בזב וכל כו' כצ"ל וכ"ה שם. ח) וממחרסיותיו ותקנה טמאה נפסקה שניה ותקנה טהורה פנים חדשות באו לכאן כצ"ל וכ"ה שם וע"ש.